

Ks. Artur Płaziński – Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Wydział Teologii

ORCID: 0000-0002-6134-3619

artur.plazinski@gmail.com

ROLA SZKOŁY KATOLICKIEJ WOBEC WYZWAŃ SPOŁECZEŃSTWA PONOWOCZESNEGO

Role of Catholic Education in the Context of Challenges Set by Postmodern Society

Streszczenie:

Autor podejmuje temat działalności szkół katolickich w społeczeństwie ponowoczesnym. Podstawą dla artykułu jest określenie głównych wyzwań jakie stawia postmodernizm, dla edukacji katolickiej. Wyzwanie te są opisane w pierwszej części artykułu. Kolejnym elementem jest zarys historii szkolnictwa katolickiego w Polsce. Wskazuje to, iż wysiłek edukacyjny Kościoła rozwija się na przestrzeni historii i tak samo powinien odnieść się do kontekstu postmodernizmu. Ostatnia część wskazuje na elementy tożsamości szkoły katolickiej jako odpowiedź na aktualny kontekst społeczno-filozoficzny.

Słowa kluczowe: szkolnictwo katolickie; postmodernizm; wychowanie katolickie;

Abstract:

The author undertakes the topic of Catholic schools' activity in postmodern society. The major purpose of the article is to present the main challenges set by postmodernism to Catholic education. These challenges are described in the first part of the article. Another aspect is an outline of the history of Catholic education in Poland. It leads to the conclusion that the effort the Catholic Church puts into education has developed over the years and that it should also address the context of postmodernism. The last section points out to the elements of the Catholic school identity as a response to the current social-philosophical context.

Keywords: Catholic school system; postmodernism; Catholic upbringing;

Wstęp

Każda szkoła oprócz misji edukacyjnej, związanej z przekazywaniem wiedzy, posiada również misję wychowawczą. Szczególną rolę posiada we współczesnym Kościele, szkoły katolickie. Ze swej natury, oprócz funkcji edukacyjnej, mają za zadanie formować dojrzałych chrześcijan. Zadanie to jawi się jako szczególnie potrzebne zwłaszcza w obecnej, podlegającej ciągłym zmianom kulturze postmodernistycznej. Wśród wielości prawd szkoła katolicka ma za zadanie ukazać swoim wychowankom, iż prawdę mogą odnaleźć tylko w żywej relacji z Jezusem Chrystusem¹.

W odróżnieniu od szkół o charakterze publicznym, szkoła katolicka jest miejscem budowania wspólnot i sama w sobie jest wspólnotą, a więc urzeczywistnia się w niej tajemnica Kościoła pielgrzymującego. Podobnie jak Kościół nieustannie jest w drodze, tak i wszyscy tworzący społeczność szkolną, a więc: uczniowie, nauczyciele i pracownicy szkoły oraz rodzice, znajdują się w drodze do Prawdy.

W poniższym artykule przedstawiona zostanie krótka historia edukacji katolickiej w Polsce, w celu przedstawienia tła dla jej aktualnej sytuacji. Następnie zostaną omówione, najważniejsze wyróżniki kultury ponowoczesnej. Jednym z nich jest kwestionowanie istnienia obiektywnej prawdy. Dalej wskazane zostaną, inne elementy, które stanowią w postmodernizmie wyzwanie dla integralnego wychowania młodego człowieka. Kolejną częścią będzie przedstawienie tych elementów, które we współczesnej cywilizacji, jawią się jako wyzwania pedagogiczne i ukazane zostaną duszpasterskie inicjatywy Kościoła mające być odpowiedzią na obecną sytuację społeczną i duszpasterską.

1. Zarys historii szkolnictwa katolickiego

Podstawowym motywem dla zorganizowania szkolnictwa katolickiego jest misyjny nakaz Jezusa wyrażony w zakończeniu Ewangelii według św. Mateusza. Jezus przykazuje apostołom „czynić uczniów”. Nakaz ten nie odnosi się jednak do zorganizowanego systemu edukacji czy też, wyrażonego wprost, przekazu wiedzy katechizmowej. Uczniowie są na mocy tego nakazu wezwani do tego, aby prowadzić innych do spotkania z Jezusem, które ma z kolei zaowocować wejściem z Nim w żywą relację. Mimo to w początkowym okresie rozwoju Kościoła nie istnieją jeszcze instytucje edukacyjne o charakterze typowo katolickim. Co więcej do edukacji klasycznej podchodzi się z dużą rezerwą.

¹ Jan Paweł II Przemówienie do nauczycieli i wychowanków rzymskich kolegów: Massimo i Santa Maria: *Szkoła jako taka jest miejscem uczenia się i nabywania kultury; lecz szkoła katolicka jest także, a nawet przede wszystkim, miejscem i wspólnotą, przywilejowaną dla wychowania do dojrzałości w wierze.*

Sytuacja ta zmienia się dopiero około IV w., kiedy to proces edukacyjny powoli zostaje przystosowany do standardów katolickich².

Gwałtowny rozwój szkolnictwa następuje w średniowieczu wraz z rozwojem sieci szkół parafialnych, klasztornych i katedralnych. W czasie ekspansji miast powstaje w średniowiecznej Europie zapotrzebowanie na oświatę. Początkowo szkoły katolickie pojawiają się tylko w największych ośrodkach i związane są z kościołami katedralnymi. Przy ewolucji społeczeństwa sytuacja ta ulega zmianie i dostęp do szkolnictwa staje się coraz bardziej powszechny. Właściwy rozkwit szkolnictwa katolickiego, zwłaszcza w Polsce, przypada na wiek XIII. W późniejszych latach kolejnym motorem rozwoju sieci edukacyjnej jest powstanie pierwszych uniwersytetów, które stają się miejscami systematycznego nauczania³.

Następnym kamieniem milowym w kształtowaniu się szkolnictwa katolickiego rozwija się działalność oświatowa jezuitów i pijarów. Te dwa zakony przyczyniły się nie tylko do rozwoju intelektualnego, ale odegrały bardzo ważną rolę, jeśli chodzi o nowoczesne systemy nauczania. Jezuiti dbali o wysoki poziom kadry naukowej, jak również dobre zaopatrzenie w środki dydaktyczne oraz wprowadzili bezpłatny system nauczania. Podobnie rzecz miała się z pijarami, którzy to jako jedni z pierwszych prowadzili edukację w języku polskim. Czas rozbiorów to okres tajnego nauczania, które oprócz walorów edukacyjnych ma za zadanie podtrzymać tożsamość narodową młodych ludzi. Ponadto tworzono różnego rodzaju inicjatywy jak biblioteki i czytelnie, które miały na celu walkę z analfabetyzmem⁴.

Odzyskanie niepodległości przyniosło dla szkolnictwa katolickiego w naszym kraju okres dynamicznego rozwoju systemu edukacyjnego. Związane jest to z intensywną budową młodego państwa polskiego. W tym czasie powstają w Polsce dwupoziomowe seminaria mające na celu przygotowanie młodzieży do stanu duchownego. Dzielili się one na „małe”, które kształciły w zakresie szkoły średniej oraz *wielkie*, które zajmowały się przygotowaniem młodych ludzi do kapłaństwa. Na rok przed wybuchem drugiej wojny światowej w Polsce istniało ponadto 12 gimnazjów katolickich⁵.

Czas drugiej wojny światowej to okres, w którym edukacja ponownie wraca do podziemia. Po 1945 r. system edukacji jest miejscem sporów ideologicznych z ówczesną władzą. Szkoły katolickie stają się niewygodne dla władz i w większości zostają zlikwidowane. Zaangażowanie Kościoła w edu-

² Zob. K. Mudlaff, *Szkolnictwo katolickie w świetle dokumentu z Aparecidy*, „Studia Włocławskie” 19 (2017), s. 277-278.

³ Por. W. Cichosz, *Zarys dziejów wychowania katolickiego w Polsce*, w: *Państwo a wychowanie. Idee – mity – stereotypy*, red. A. Dymer, T. Sikorski, Szczecin 2005, s. 231-233.

⁴ Tamże, s. 235-236.

⁵ Tamże, s. 241-242.

kację przenosi się do kościołów i salek parafialnych. Tam następuje religijna formacja dzieci i młodzieży⁶.

Dopiero zmiana ustawy o systemie oświaty z roku 1991 umożliwiła rozkwit szkolnictwa katolickiego w Polsce. Od tej pory trwa stały wzrost liczby szkół katolickich w Polsce⁷. Organem koordynującym i zrzeszającym szkoły katolickie jest Rada Szkół Katolickich, jednostka organizacyjna utworzona przez Episkopat Polski w 1994 r.⁸.

2. Najważniejsze wyzwania ponowoczesności

W obecnej dobie dynamicznych zmian i kultury tymczasowości trudnym jest wskazanie jednego prądu myślowego, który realnie rzutuje na życie ludzkie. Dlatego też najbardziej właściwym będzie mówienie o ponowoczesności, jako o charakterystycznym rysie, mającym wpływ na rzeczywistość, w której żyjemy. Szczególnym znakiem rozpoznawczym epoki postmodernistycznej jest relatywizm. Odrzucenie obiektywnej prawdy i samego sensu jej poszukiwania, pozwala na reprodukcję kolejnych dowolnych wersji i interpretacji. *Zabrania się zabraniać* – jak głosi hasło rewolucji seksualnej 1968 roku. Skoro prawda nie istnieje – wszystko jest dopuszczalne. Nie ma dobra i nie ma zła, nie istnieje prawda i nie istnieje fałsz (fikcja). Pytanie o prawdę, spór o istnienie prawdy, należy do fundamentalnych zagadnień współczesności. „*Cóż to jest prawda?* – pytał Piłat – a wraz z nim pytanie to stawiały i stawiają całe rzesze intelektualistów i zwykłych, zastanawiających się nad światem ludzi”⁹. Postmodernistyczny lęk przed prawdą jest lękiem przed odpowiedzialnością, przed przyjęciem kategorii sumienia i szukaniem sensu. Warto żywić nadzieję, że „człowiek nie może długo zadowalać się egzystencją byle jaką, gdzie zanikają punkty orientacyjne, gdzie człowiek posuwa się po omacku, we mgle, która zakrywa metafizyczne pewniki, gdzie gubi się znaczenie życia i miłości, pracy i rozrywki, ekonomii i polityki, cierpienia i śmierci. Śmierć Boga rodzi śmierć człowieka jako osoby i wartości transcendentnej, a także przerażającą zatrącenie nadziei”¹⁰. A zatem zmartwychwstanie klasycznej, humanistycznej kultury,

⁶ Szerzej na ten temat: M. Rostkowski, *Kościół wobec procesu laicyzacji szkolnictwa w Polsce Ludowej*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 30 (1997), s. 277-292.

⁷ Rada Szkół Katolickich podaje, że w Polsce działa aktualnie 567 szkół katolickich [<http://rsk.edu.pl/baza-szkol/>; dostęp 10.12.2018 r.].

⁸ H. Szloch, *Program wychowawczy Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich jako próba odpowiedzi na nauczanie Magisterium Kościoła dotyczące wychowania chrześcijańskiego w szkole katolickiej*, „Warszawskie Studia Pastoralne” 15(2012), s. 207-208.

⁹ Por. J. Puzynina, *Słowo – wartość – kultura*, Lublin 1997, s. 301.

¹⁰ Zob. P. Poupard, *Pomiędzy barbarzyństwem i nadzieją. Kryzys współczesnej kultury i chrześcijańska odpowiedź*, w: *Sacrum i kultura. Chrześcijańskie korzenie*

z mocno postawioną kategorią prawdy, przywraca człowieka człowiekowi. Jak zauważa A. Kobyliński, istotną cechą światopoglądu katolickiego, jak i całej filozofii chrześcijańskiej, jest ustrzeżenie się przed rozplynięciem się wiary w rzeczywistości praktycznej i społecznej¹¹. W kontekście przemian – dokonujących się w zachodnim kręgu kulturowym – światopogląd ten, jest pójściem pod prąd, który rodzi wiele płaszczyzn konfrontacji.

Kolejnym elementem znamionym jest zjawisko tzw. społeczeństwa rywalizującego, które wprost przenosi się na grunt społeczności szkolnych¹². W zasadzie wszystkie elementy życia szkolnego mogą generować w uczniach postawy rywalizacji wobec innych. Taka sytuacja może prowadzić do tego, iż dzieci i młodzież, od samego początku swojej edukacji, zamiast skupiać się na budowaniu relacji, są ukierunkowane na zdobywanie jak najlepszych ocen, odnoszenie sukcesów w konkursach i olimpiadach. Tak prowadzone wychowanie nie sprzyja rozwojowi.

Ponowoczesność, jest nie tyle krytyką nowożytnego myślenia i jego zaufania dla rozumu, co raczej krytyka nadziei z nim związanej. Człowiek uświadamia sobie, że źródłem wielu wypadków i katastrof we współczesnym świecie są twory ludzkiego rozumu. Rozum stał się więc niezdolny do stymulowania autentycznego rozwoju człowieczeństwa. Pozytywnym przejawem nurtów ponowoczesnych może być, w tym przypadku, porzucenie fałszywych nadziei modernizmu. Nie pojawia się jednak żadna propozycja czym wypełnić, tak powstałą pustkę. Człowiek staje się nie tylko samotny w poszukiwaniu prawdy, lecz pozostaje samotny w jej kreowaniu. Totalna beznadzieja jest większym zagrożeniem aniżeli bezgraniczna zaufanie rozumowi¹³.

Bardzo ciekawym zjawiskiem jest rozumienie duchowości i religijności. Ponowoczesna duchowość bardzo często bywa oderwana od religijności, a nawet potrafi stać do niej w opozycji. W pewnych gronach duchowość jest rozumiana jako to co indywidualne i całkowicie autonomiczne. Nie ma w niej miejsca na jakąkolwiek instytucjonalizację, która jest charakterystyczna dla religii. Religia nie będzie więc konieczna do tego, aby ktoś mógł deklarować się jako wierzący¹⁴.

przyszłości; Lublin, 15-17 września 2000 r. (Materiały Kongresu Kultury Chrześcijańskiej), Lublin 2000, s. 21.

¹¹ Por. A. Kobyliński, *Światopogląd katolicki w kontekście postmodernizmu*, „Ateneum Kapłańskie” 571 (2004), s. 531-532.

¹² Por. U. F. Schmälzle, *Duszpasterstwo szkolne. Stan aktualny i wyzwania na przyszłość*, w: *Peryferie wiary wyzwaniem dla Kościoła*, Lublin 2015, s. 152.

¹³ Por. Z. Sareło, *Postmodernistyczny styl myślenia i życia*, w: *Postmodernizm wyzwaniem dla chrześcijaństwa*, Poznań 1995, s. 19-20.

¹⁴ Por. S. Wargacki, *Duchowość w kulturze ponowoczesnej*, „Zeszyty Naukowe KUL” 59 (2016) 4, s. 246.

W społeczeństwie postmodernistycznym mamy również do czynienia z wyraźnym kryzysem etyki jako takiej. Jako że nie istnieje prawda obiektywna, nie istnieją też obiektywne normy moralne. Każda moralność ludzka jest subiektywna i indywidualna. Nikt nie ma prawa wskazywać drugiemu, co jest dobre, a co złe, jak należy, a jak nie można się zachowywać¹⁵.

Wspomniane wyżej zjawiska nie opisują całości procesu, jakim jest dokonująca się na naszych oczach przemiana kulturowa i ideologiczna. Zasygnalizowane wyżej problemy mogą być reprezentatywne dla obecnej epoki, a co za tym idzie pozwolą wypracować pewne stanowisko, jakie powinna zająć wobec nich edukacja katolicka.

3. Tożsamość szkoły katolickiej w społeczeństwie ponowoczesnym

Jednym z najważniejszych wyzwań, wobec których staje obecnie edukacja jest ugruntowanie w człowieku przekonania o istnieniu prawdy obiektywnej oraz prawdy o człowieku. W ponowoczesnej rzeczywistości zaciera się ta norma personalistyczna, według której człowiek ma rozwijać się w sposób integralny. Jak stwierdza Kongregacja ds. Wychowania Katolickiego:

szkoła katolicka spotyka się z młodzieżą i dziećmi przeżywającymi trudności obecnego czasu. Musi dać *sobie radę z uczniami*, którzy unikają wysiłku, są *niezdolni do poświęcenia i stałości* i – zaczynając od rodziny – nie mają pozytywnych wzorców, na których mogliby się oprzeć. *Coraz liczniejsze są wśród nich przypadki indyferentyzmu, zaniebywania praktyk religijnych; niektórzy pozbawieni są nawet jakiegokolwiek formacji religijnej czy moralnej. Co więcej, wielu uczniów, jak i wiele rodzin przejawia głęboką niewrażliwość na formację etyczną i religijną, toteż w rezultacie oczekuje się od szkoły katolickiej jedynie możliwości uzyskania dyplomu lub co najwyżej wykwalifikowanej opieki dydaktycznej i przygotowania do zawodu*¹⁶.

Szkoła katolicka buduje swój program wychowawczy nie tylko w oparciu o normę personalistyczną, ale także o społeczne nauczanie Kościoła. Szkoła jawi się więc jako instytucja, która nie tylko socjalizuje swoich wychowanków, ale także przygotowuje do krytycznej recepcji obecnej rzeczywistości¹⁷. Szkoła katolicka posiada specjalistyczne narzędzia do takiej formacji swoich

¹⁵ Por. E. Walewander, *Postmodernizm a pedagogia katolicka*, Toruń 2011, s. 23.

¹⁶ Zob. Kongregacja ds. Wychowania Katolickiego, *Szkoła katolicka u progu trzeciego tysiąclecia*, n. 6.

¹⁷ Por. A. Zakrzewska, *Współczesna szkoła katolicka placówką kształtowania społecznie dojrzałej osobowości dzieci i młodzieży*, „Pedagogia Christiana” 35 (2015)1, s. 264-265.

wychowanków. Należy jednak zadać pytanie: czy w pełni potrafi je wykorzystać? Przedmiotem tego artykułu nie jest jednak udzielenie odpowiedzi na to pytanie, aczkolwiek domaga się ono przeprowadzenia osobnych badań na większej grupie respondentów.

W tym miejscu należy dokonać ważnego rozróżnienia pomiędzy duszpasterstwem a posługą pastoralną, realizującą się w szkole. Przez duszpasterstwo szkolne należy rozumieć zaangażowanie wszystkich pracowników szkoły na mocy ich udziału w kapłaństwie Chrystusowym poprzez sakrament chrztu. Natomiast posługa pastoralna koncentruje się w liturgii, diakonii i martyrii¹⁸. Takie rozumienie wskazuje, iż szkoła katolicka nie jest miejscem, w którym duszpasterz jest osobą „z zewnątrz”, ale wszyscy pracownicy szkoły tworzą środowisko wiary kształtujące postawy uczniów. Rolą szkoły katolickiej nie jest więc tylko zatrudnienie, bądź zaangażowanie duszpasterza (prefekta szkoły), ale dawanie żywego świadectwa wiary przez całą społeczność szkolną – na wszystkich odcinkach jej działalności.

W przypadku szkoły katolickiej konieczne jest zachowanie swojej własnej tożsamości. Papież Franciszek w adhortacji *Evangelii gaudium*, sygnalizuje, że jak nigdy przedtem potrzeba ludzi zdolnych do towarzyszenia innym w procesie rozwoju¹⁹. Towarzystwo, nie zakłada tylko przyglądania się procesowi wzrostu, ale jest żywą i autentyczną relacją, postępowaniem razem na drodze wiary. Uprzywilejowanym miejscem dla tego procesu jest właśnie szkoła katolicka, w której uczeń nie może być tylko „klientem”, który przychodzi oczekując pewnych usług – w tym przypadku przekazania wiedzy. Proces dydaktyczny powinien być ukierunkowany na wspólne dążenie do prawdy nauczyciela wraz z uczniem. Generowanie relacji mistrz-uczeń sprzyja nie tylko rozwojowi intelektualnemu, ale przede wszystkim staje się miejscem autentycznego spotkania dwóch osób. Jest to istotne, ponieważ pozwala uniknąć anonimowości, która tak często charakteryzuje instytucje edukacyjne²⁰.

Kształtowanie poczucia sensu i tworzenia więzi wspólnotowych jest jednym z pierwszych i najważniejszych zadań szkoły. Wobec coraz głębszej indywidualizacji życia społecznego szkoły katolickie są miejscami, w których można autentycznie spotkać się z drugim człowiekiem. Takie spotkanie, jest nie tylko niezbędne w procesie socjalizacji, ale posiada ważny wymiar pre-ewangelizacyjny. Niezwykle ważnym elementem w przebiegu ewangelizacji jest życie w środowisku wiary. Takim właśnie środowiskiem ma być dla ucznia szkoła katolicka. Chodzi o to, aby każdy mógł w niej odnaleźć przestrzeń dla

¹⁸ Zob. U. F. Schmälzle, *Duszpasterstwo szkolne*, s. 156.

¹⁹ Zob. *Evangelii gaudium*, n. 170-171.

²⁰ Na ten problem zwraca uwagę K. Olbrycht w swoim artykule *Aksjologia szkoły katolickiej*, stawia tam tezę, iż bez wyraźnego programu szkoła staje się tylko miejscem naturalnej socjalizacji. Szkoła katolicka, ze swojej natury, nie zawęży działań wychowawczych jedynie do wychowania społecznego.

zdobywania wiedzy, rozwoju osobistego oraz dzielenia się wiarą. Jednocześnie tak rozumiana społeczność szkolna, ma otwierać ucznia na doświadczenie transcendencji, które stoi w opozycji do ponowoczesnego relatywizmu. Zakłada bowiem istnienie prawdy obiektywnej, która pochodzi od Boga.

Jan Paweł II podkreślał, iż przekazywanie prawdy należy do szczególnego powołania wychowawców w szkołach katolickich. Każde wychowanie ma za zadanie kształtować dojrzałe człowieczeństwo, zakłada to więc za każdym razem koncepcję personalistyczną, która ma być realizowana na wszystkich odcinkach życia szkolnego²¹.

Obecnie coraz częściej, nawet wśród ludzi deklarujących się jako katolicy, możemy spotkać się z osobami, które poszukują własnej opcji wiary, określanej jako *moralistyczny deizm terapeutyczny*²². Wychowani w kulturze postmodernistycznej nie traktują chrześcijaństwa jako depozytariusza prawdy, ale jako zbiór nauczania moralnego, który ma doprowadzić do osiągnięcia własnej koncepcji szczęścia. Zazwyczaj jest to związane z negacją pewnych prawd głoszonych przez Kościół. Negacja ta wywodzi się częściej z niezrozumienia prawd wiary aniżeli z buntu wobec nich. Rozumując w ten sposób, szkoły katolickie jawią się jako miejsce asymilacji prawd wiary, która ma dokonywać się na wszystkich polach edukacyjnych – nie tylko w czasie katechizacji. Stąd też konieczna jest, wspomniana wcześniej, posługa duszpasterska wszystkich nauczycieli, poprzez korelacje pomiędzy przedmiotami. Treści, które rodzą kontrowersje lub są niezrozumiałe, powinny być omawiane także poza lekcjami religii²³. Taki model edukacyjny wpisuje się we wspomniany model duszpasterstwa, który nie zawęża posługi duszpasterskiej tylko do kaplicy i sali katechetycznej, ale zobowiązuje wszystkich nauczycieli.

Tak rozumiana misja szkoły katolickiej sprawia, że również nauczyciele i inni pracownicy szkoły, muszą zostać objęci formacją chrześcijańską. Ponadto, już na etapie dobierania pracowników, domaga się to zastosowania specyficznych kryteriów, które pozwolą od początku budować społeczność szkolną na fundamencie dojrzałych w wierze nauczycieli i pedagogów, będących współodpowiedzialnymi za kształt duszpasterstwa szkolnego.

²¹ Zob. Jan Paweł II. *Przemówienie do uczestników XCII Zgromadzenia Włoskiej Katolickiej Unii Nauczycieli Szkół Średnich (UCIIM)*. w: *Służyć wzrastaniu w prawdzie i miłości. Wybór dokumentów Kościoła na temat szkoły katolickiej i wychowania*. Kraków 2009. s.187-189.

²² Por. R. Dreher. *Opcja Benedykta*. Kraków 2018. s. 24

²³ Do takich treści należą kwestie związane z pciowością, antykoncepcją, historią Kościoła. Nie są one niejasne, ale najczęściej funkcjonują w ich rozumieniu duże uproszczenia zaczerpnięte z telewizji lub Internetu.

* * *

W obecnych czasach coraz wyższe wymagania stawiane są zarówno szkołom, jak również uczęszczającym do nich uczniom. Na rynku edukacyjnym powstaje coraz więcej szkół o charakterze katolickim. Mimo wielu różnorodnych wyzwań, związanych z kontekstem kulturowym, społecznym i filozoficznym w jakim przyszło im funkcjonować, szkoły katolickie cieszą się niesłabnącą renomą i popularnością. Jest to zasługą nie tylko wysokiego poziomu kształcenia, który zazwyczaj oferują, ale przede wszystkim wyraźnej tożsamości i misji, jaką spełniają wobec swoich uczniów. Szkoły katolickie prezentują się więc jako ewangeliczna „sól ziemi”, swoją rolę spełniają wtedy i tylko wtedy, kiedy posiadają jasno określoną tożsamość oraz system wychowawczy. Niniejszy artykuł miał na celu przedstawienie głównych wyzwań z jakimi przyszło sobie radzić szkolnictwu katolickiemu w kontekście ponowoczesności. Wyzwania te powinny znajdować odzwierciedlenie w sposobie funkcjonowania szkół, a nie tylko w dokumentach Kościoła oraz statutowych tychże instytucji. Konieczna jest również gotowość do ciągłego poddawania się procesowi zmian oraz ewaluacji, który ma zapewnić jak najlepsze wychowanie młodego człowieka wobec trudności z jakimi spotka się w dorosłym życiu. Problemy i idee – zasygnalizowane powyżej – mogą stać się narzędziem w tym procesie.

Bibliografia:

- Cichosz W., *Zarys dziejów wychowania katolickiego w Polsce*, w: *Państwo a wychowanie. Idee – mity – stereotypy*, red. A. Dymer, T. Sikorski, Szczecin 2005, s. 231-244.
- Dreher R., *Opcja Benedykta*, Kraków 2018.
- Franciszek, *Evangelii gaudium*, wydanie????
- Jan Paweł II, *Przemówienie do nauczycieli i wychowanków rzymskich kolegiów: Massimo i Santa Maria*, w: *Służyć wzrastaniu w prawdzie i miłości. Wybór dokumentów Kościoła na temat szkoły katolickiej i wychowania*, Kraków 2009, s. 195-197.
- Jan Paweł II, *Przemówienie do uczestników XCII Zgromadzenia Włoskiej Katolickiej Unii Nauczycieli Szkół Średnich (UCIIM)*, w: *Służyć wzrastaniu w prawdzie i miłości. Wybór dokumentów Kościoła na temat szkoły katolickiej i wychowania*, Kraków 2009, s. 187-189.
- Kobyliński A., *Światopogląd katolicki w kontekście postmodernizmu*, „Ateneum Kapłańskie” 571 (2004), s. 529-554.
- Kongregacja ds. Wychowania Katolickiego, *Szkoła katolicka u progu trzeciego tysiąclecia*.
- Mudlaff K., *Szkolnictwo katolickie w świetle dokumentu z Aparecidy*, „Studia Włocławskie” 19 (2017), s. 275-292.
- Poupard P., *Pomiędzy barbarzyństwem i nadzieją. Kryzys współczesnej kultury i chrześcijańska odpowiedź*, w: *Sacrum i kultura. Chrześcijańskie korzenie przyszłości; Lublin, 15-17 września 2000 r. (Materiały Kongresu Kultury Chrześcijańskiej)*, Lublin 2000, S.17-33.

- Puzynina J., *Słowo – wartość – kultura*, Lublin 1997.
- Rostkowski M., *Kościół wobec procesu laicyzacji szkolnictwa w Polsce Ludowej*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” 30 (1997), s. 277-292.
- Sareło Z., *Postmodernistyczny styl myślenia i życia*, w: *Postmodernizm wyzwanie dla chrześcijaństwa*, Poznań 1995, s. 9-27.
- Schmälzle U. F., *Duszpasterstwo szkolne. Stan aktualny i wyzwania na przyszłość*, w: *Peryferie wiary wyzwaniem dla Kościoła*, Lublin 2015, s. 151-164.
- Szeloch H., *Program wychowawczy Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich jako próba odpowiedzi na nauczanie Magisterium Kościoła dotyczące wychowania chrześcijańskiego w szkole katolickiej*, „Warszawskie Studia Pastoralne” 15(2012), s. 207-223.
- Walewander E., *Postmodernizm a pedagogia katolicka*, Toruń 2011.
- Wargacki S., *Duchowość w kulturze ponowoczesnej*, „Zeszyty Naukowe KUL” 59(2016)4, s. 27-51.
- Zakrzewska A., *Współczesna szkoła katolicka placówką kształtowania społecznie dojrzałej osobowości dzieci i młodzieży*, „Pedagogia Christiana” 35(2015)1, s. 257-272.

Ks. Artur Płaziński. Prezbiter diecezji kieleckiej. Doktorant na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.